

F.M. DOSTOIEVSKI DUBLUL

Traducere din limba rusă
de Nicolae Gane

Feodor Mihailovici Dostoievski s-a născut la 30 octombrie/11 noiembrie 1821, la Moscova. A debutat cu romanul epistolar *Oameni sărmani* (1846), criticii numindu-l „un nou Gogol“. Au urmat, la scurt timp, microromanele *Nopți albe* (1848) și *Netoșka Nezvanova* (1849). În aprilie 1849 a fost arestat și condamnat la moarte, pedeapsă comutată în muncă silnică, pentru apartenența sa la un grup socotit ostil regimului țarist. Anii de detenție (1850–1854) și-au pus amprenta decisiv asupra vieții și personalității scriitorului. După *Amintiri din Casa morților* (1861–1862) și *Însemnări din subterană* (1864), Dostoievski a scris și a publicat, rând pe rând, marile sale romane, cele care îl vor impune ca unul dintre cei mai mari scriitori ai lumii: *Crimă și pedeapsă* (1866), *Idiotul* (1868–1869), *Demonii* (1871–1872), *Adolescentul* (1875) și *Frații Karamazov* (1879–1880). La 29 ianuarie/9 februarie 1881, Dostoievski s-a stins din viață, lăsând în urma sa o operă inegalabilă.

București
2020

Dvojnik: Peterburgskaja poema
F.M. Dostoievski

Carte Pentru Toți este parte
a Grupului Editorial Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4,
București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Dublul
F.M. Dostoievski
Copyright © 2020
Grup Media Litera
pentru ediția în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și filii
Redactor: Mihaela Serea
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Vladimir Zmeev,
Vlad Panfilov
Tehnoredactare și prepress:
Ofelia Coșman

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
DOSTOIEVSKI, F.M.
Dublul / F.M. Dostoievski;
trad. din lb. rusă: Nicolae Gane. –
București: Litera, 2020
ISBN 978-606-33-4872-3
I. Gane, Nicolae (trad.)
821.111

CAPITOLUL I

Nu bătuse încă ora opt dimineața când Iakov Petrovici Goliadkin, subșef de birou cu gradul de consilier titular, se trezi dintr-un somn adânc, căscă prelung, se întinse și abia după aceea deschise ochii mari. Rămase câteva clipe nemîșcat în asternut, ca omul care nu e sigur dacă este treaz sau mai doarme încă, dacă e înconjurat de o lume reală sau rătăcește în sfera plăsmuirilor încălcite ale unor vise. Treptat, simțurile domnului Goliadkin se dezmorțiră și începură să recepteze mai precis și mai limpede impresiile obișnuite ale existenței sale cotidiene. Ca niște vechi cunoștințe, îl priveau pereții odăiței sale modeste, de un verde murdar, îmbâcsăți de praf și de fum, scrinul din lemn de mahon, scaunele vopsite în roșu, imitând același lemn, biroul dat și el cu vopsea roșie, divanul turcesc îmbrăcat în mușama de culoare roșiatică cu floricele verzui și, în sfârșit, hainele pe care le dezbrăcăse aseară în grabă, aruncându-le vraiuște pe divan. O zi cenușie de toamnă, mohorâtă și tristă, îl privi prin fereastra năclăită cu o schimă atât de acră și ursuză, încât domnul Goliadkin nu mai avu îndoiei

că nu se află într-o împărătie din basme, de peste nouă mări și nouă țări, ci se regăsi cu toată certitudinea în orașul Petersburg, capitala țării, și anume, în strada řestilavoșnaia, la etajul trei al unei case mari, solide, în propria sa locuință. Făcând această constatare importantă, domnul Goliadkin închise iar ochii, strângând convulsiv pleoapele, regretând oarecum ultimul vis și dorind vag reîntoarcerea lui, măcar pentru o singură clipă. Dar în clipa următoare sări brusc din pat, prințând probabil firul ideii în jurul căreia se învârtiseră până atunci gândurile lui incoerente și în care nu reușise deocamdată să facă ordinea cuvenită. După ce sări din pat, alergă la oglinoara rotundă de pe scrin. Deși chipul cam somnorus, cu ochii miopi și cu țeașa aproape pleșuvă, care i se infățișă în oglindă, nu-i oferi cine știe ce priveliște deosebită, mai ales că la prima vedere nici nu putea atrage în mod special atenția nimănui, posesorul lui rămase totuși foarte mulțumit de imaginea din oglindă. „Urâtă treabă ar fi“, își zise domnul Goliadkin cu jumătate glas, „urâtă treabă ar fi dacă tocmai astăzi aş arăta altfel decât se cuvine, dacă intervenea ceva neprevăzut – bunăoară să-mi fi răsărit pe față un coș, o bubuliță caraghioasă, ori să mă fi pocnit cine știe ce altă pacoste; deocamdată însă toate par să fie în perfectă ordine; totul merge strună.“ Fericit că totul merge strună, domnul Goliadkin puse oglinda la loc și, așa cum era, desculț și în ținuta sumară de peste noapte, alergă la fereastră și se apucă să cerceteze, cu un aer preoccupied, curtea spre care dădeau ferestrele locuinței sale. Și ceea ce zări el în curte îl mulțumi, probabil, pe deplin, căci pe față i se așternu un zâmbet

satisfăcut. Apoi, după ce mai întâi își vârî discret capul după despărțitura de scânduri în cămăruța lacheului său Petrușka¹ și se convinse că acesta nu era acolo, se apropie tiptil de birou, descuie un sertar, cotrobăi în colțul din fund și scoase, în sfârșit, de sub un maldăr de hârtii îngălbene și tot felul de mărunțișuri inutile, un portofel verde, uzat, îl deschise încetișor și, căscând cu grijă despărțitura cea mai ascunsă, privi încântat conținutul. Se pare că și teancul de bancnote verzi, cenușii, albăstre, roșii și de felurite alte culori îl privi, la rândul său, cu o încuviințare complice, căci domnul Goliadkin așeză tacticos portofelul deschis pe masă și, cu față radiind de bucurie, își frecă mâinile în semn de negrătită mulțumire. În sfârșit, scoase mânăietorul teanc de bancnote și, pentru a suta oară în ultimele două zile numai, se apucă să numere banii, pipăind de câte două-trei ori fiecare foită între degetul mare și cel arătător. „Şapte sute cincizeci de ruble în asignate!“ șopti el abia perceptibil terminând în sfârșit numărătoarea. „Şapte sute cincizeci de ruble... E o sumă! O sumă frumușică și, orice s-ar spune, destul de agreabilă!“ continuă el cu glas tremurător și ușor moleșit de placere, strângând pachetul în mâini și zâmbind cu înțeles. „Ba aş zice că este o sumă cât se poate de plăcută! Plăcută pentru orișicine! Aș vrea să văd omul pentru care această sumă să nu îNSEMNE ceva. O sumă ca asta îl poate sălta pe om departe de tot...“

¹ Numele servitorului lui Goliadkin sugerează o corespondență semnificativă cu numele servitorului lui Cicikov din *Suflete moarte* de Gogol.

² Nume dat în trecut bancnotelor în unele țări

„Dar ce-o fi cu Petrușka?“ se alarmă domnul Goliadkin. „Iar a dispărut!“ Rămânând în aceeași ținută matinală, își vârî pentru a doua oară capul după paravan. Nici de data aceasta nu-l descoperi în cămăruță pe servitor, ci zări doar samovarul care clocotea furios pe dușumea, amenințând în orice clipă să-și iasă din sărite, s-o ia razna, și bolborosind în limbajul lui ciudat, săsâit și gâlgâit, nu se știe ce anume, dar care ar fi vrut, probabil, să-i spună domnului Goliadkin: Ia-mă odată de aici, omule! Nu vezi că fierb și sunt gata de mult?

„Lua-l-ar naiba!“ se necăji domnul Goliadkin, „dobitocul asta puturos e în stare să-l scoată pe om din tătâni; pe unde o fi umblând?“ Indignat la culme, și pe bună dreptate, ieși în antreiașul îngust care ducea spre culoar, întredeschise ușa și-l zări pe servitorul său înconjurat de o adunătură de slugi și gură-cască. Petrușka vorbea, ceilalți ascultau. Cum se vede, nici subiectul conversației și nici faptul că se adunase acolo atâtă lume la taclale nu-i plăcură deloc domnului Goliadkin. Își strigă îndată omul și se reîntoarse în odaie extrem de nemulțumit, ba chiar indispus. „Dobitocul astă e în stare să-l vândă pe om pentru o nimică toată, dar mai ales pe stăpânul său“, își zise el în gând. „Și m-a vândut, sunt sigur că m-a vândut, pun rămășag ca m-a vândut pentru o para chioară. Ei?...“

– Mi-au adus livreaua, domnule.

– Îmbrac-o și înfățișează-te imediat!

Petrușka își puse livreaua și, zâmbind prostește, se înfățișă în camera stăpânului. Arăta foarte ciudat.

Îmbrăcat într-o livrea verde, uzată, cu fireturi roase de vreme, croită, probabil, pentru o statură cu cel puțin un arşin¹ mai înaltă decât Petrușka, ținea în mâini o pălărie tot cu fireturi și cu pene verzi, iar pe sold ii atârna caraghios un paloș în teacă de piele. Și, în sfârșit, pentru întregirea imaginii, Petrușka, credincios obiceiului său de a umbla neglijent, ca la el acasă, era și de data aceasta desculț. Domnul Goliadkin îl măsură din cap până în picioare, îl examină apoi de jur împrejur și rămase, probabil, mulțumit de echipamentul lui Petrușka. Livreaua fusese închiriată, desigur, pentru o împrejurare foarte solemnă. Se mai putuse observa cu acest prilej că, în tot timpul examenului, atât de minuțios, Petrușka își privea stăpânul cu negrătită curiozitate, urmărindu-i cu interes toate mișcările, ceea ce părea a-l stânjeni grozav pe domnul Goliadkin.

- Si cupeul?
- A sosit și cupeul.
- L-ai închiriat pentru toată ziua?
- Pentru toată ziua. Costă douăzeci și cinci de ruble, în asignate.
- Dar cizmele?
- Sunt gata și cizmele.
- Nătărăule! Nu știi să spui „gata, să trăiți“? Adu-le încoace!

Exprimându-și satisfacția pentru faptul că cizmele îi vin bine, domnul Goliadkin ceru să i se pregătească cele necesare pentru spălat și bărbierit și să i se servească ceaiul. După ce se bărbieri cu multă grija și

¹ Unitate de măsură pentru lungime egală cu 0,7112 m

se spălă la fel de meticulos, înghiți dintr-o sorbitură ceaiul și se apucă apoi de partea cea mai importantă – îmbrăcatul cu tot dichisul cuvenit: își puse o pereche de pantaloni aproape noi; apoi un plastron cu năstru-rași de bronz, o vestă cu floricele în culori vii, foarte plăcute; își legă la gât o cravată pestriță de mătase și, la urmă, îmbrăcă redingota de uniformă, de asemenea nouă-nouă și periată cu grijă. În timp ce se îmbrăca, își privi de câteva ori, cu admiratie, cizmele, săltând mereu ba un picior, ba celălalt, încântat de model; murmura mereu ceva sub nas, clipind și ret la un gând al său tăinuit. De altfel, în dimineața aceea, domnul Goliadkin părea foarte distrat, de vreme ce aproape că nici nu observă privirea și mimica ironică a lui Petrușka, și nici strâmbăturile pe care le făcea acesta pe seama sa, în timp ce-l ajuta să se îmbrace. În sfârșit, complet îmbrăcat și pus la punct, domnul Goliadkin își vârî portofelul în buzunar, aruncă o ultimă privire exigentă asupra ținutei lui Petrușka – între timp acesta își încălțase cizmele, fiind și el complet echipat – și constatănd, astfel, că totul este în perfectă ordine și că, deci, nu mai era nici un motiv de zăbovit, se alarmă brusc și, cu inima ticăind năprasnic, alergă afară și coborî în goană scările. Un cupeu albastru de piață, cu niște blazoane vechi pe ușă, trase huruiind în fața intrării principale. Făcând cu ochiul birjarului și câtorva gură-cască, Petrușka își instală stăpânul în cupeu; sări apoi pe scarăța de la spate și, cu o voce nefirească, abia stăpânindu-și râsul prostesc, strigă: „Dă-i drumu!” Cupeul se puse în mișcare majestuos și, cu un zgomot infernal, zdrăngănind și troasnind

din toate încheieturile și balamalele pe caldarâmul străzii, o luă spre bulevardul Nevski. În momentul când vehiculul albastru ieși pe poartă afară în stradă, domnul Goliadkin se puse pe un chicotit molcom, aproape fără glas, frecându-și mâinile scurt și apăsat, ca omul mucalit, care, izbutind să joace o festă grozavă, se amuză copios în sinea lui. Curând, însă, accesul de veselie cedă locul unei expresii ciudate de îngrijorare care întunecă fața domnului Goliadkin. Cu toate că vremea era închisă și umedă, el coborî amândouă geamurile cupeului; începea să scruteze cu grijă, în dreapta și în stânga, chipurile trecătorilor și, de îndată ce surprindea vreo privire îndreptată spre dânsul, arbora un aer grav și ceremonios. La o intersecție, înainte de a coti de pe Liteinaia spre Nevski, îl izbi o senzație neplăcută și, cu strâmbătura ghinionistului care se pomenește călcăt brusc pe bătătură, se trase speriat în colțul cel mai întunecos al trăsurii. Zărise doi funcționari de la departamentul său, doi tineri colegi de birou. Cei doi funcționari, la rândul lor, se arătără – după cum i se păru domnului Goliadkin – foarte surprinși, văzându-l pe colegul lor de serviciu în acest echipaj; ba unul din ei avu chiar neobrazarea să-l arate cu degetul, iar celălalt pare-se că îl și strigă pe domnul Goliadkin pe nume, ceea ce, în plină stradă, era, desigur, cu totul deplasat. De aceea, eroul nostru se trase în fundul cupeului și nu răspunse. „Ce derbedei!” îi judecă el în gând. „Și ce mare lucru, mă rog? Un ins oarecare în trăsură; a avut nevoie omul de trăsură și și-a luat omul o trăsură. Ia, niște mizerabili! Îi cunosc eu – niște pușlamale care ar merita să li se

tragă câteva la spate! Nu sunt în stare de nimic altceva decât să joace rișca, când iau leafa, și să umble teleleu. Le-ăs fi spus eu căteva vorburi, numai că... „Domnul Goliadkin nu-și mai isprăvi gândul, rămânând trăsnit. O pereche de cai iuți, tătărești, pe care o cunoștea prea bine, înhămați la o trăsurică elegantă, întrecea din dreapta caretă lui. Domnul din trăsurică, zărind întâmplător chipul domnului Goliadkin, care avusesese imprudență să-și scoată capul pe fereastra cupeului, rămase și el, se vede, uimit de întâlnirea aceasta surprinătoare, căci, aplecându-se cât putea, privi intrigat și extrem de curios în colțul ferit în care eroul nostru se grăbise să se ascundă. Domnul din trăsurică era Andrei Filippovici, șeful serviciului la care lucra și domnul Goliadkin, în calitate de subșef de birou. Domnul Goliadkin, văzând că Andrei Filippovici l-a recunoscut fără doar și poate, că îl privește cu ochi mari drept în față și că, prin urmare, nu mai era chip să se ascundă, roși până în vârful urechilor. „Să-l salut ori ba? Să-i dau un semn de viață sau nu? Să mă dau pe față sau nu?“ se frâmânta eroul nostru. „Ori să mă prefac că eu nu sunt eu, ci altcineva – unul care, să zicem, seamănă cu mine, și să rămân, deci, indiferent? Adică, nu sunt eu, și pace!“ își spunea domnul Goliadkin, în timp ce cu mâna ridică automat pălăria, descoperindu-se în față lui Andrei Filippovici și salutându-l fără a-și lua ochii de la el. Eu... eu... numai aşa, șoptea el, abia mișându-și buzele învîneștile. „Eu... nimic, nici gând; de fapt, eu nu sunt eu, Andrei Filippovici; nici pe departe nu sunt eu, să știți!“ Curând, însă, trăsurica depăși cupeul și

puterea magnetică a privirii șefului încetă. Cu toate acestea, domnul Goliadkin continua să roșească, zâmbind și bâiguind ceva sub nas... „Am fost un nătărău că nu i-am spus nimic“, chibzui el, în sfârșit, mai limpede. „Trebua să-i spun cu toată demnitatea, hotărât și răspicat: că adică, aşa și pe dincolo, Andrei Filippovici, sunt și eu invitat la masă, și asta-i tot!“ Dar aducându-și aminte imediat de făstâceala sa, eroul nostru se făcu și mai roșu la față, încruntă sprâncenele și aruncă o privire plină de sfidare spre colțul din stânga al cupeului – o privire aprigă, menită să-i prefacă în pulbere și scrum pe toți dușmanii săi. În sfârșit, străfulgerat de o inspirație subită, trase șnurul legat de cotul birjarylui, opri cupeul și porunci să întoarcă înapoi pe Liteinaia. Îi veni în cap că trebuie negreșit, și chiar acum, îndată, probabil pentru liniștea lui personală, să comunice ceva absolut important și de un interes presant medicului său, Krestian Ivanovici. Si cu toate că îl cunoscuse pe Krestian Ivanovici abia de curând, vizitându-l doar o singură dată săptămâna trecută pentru o consultație neînsemnată – un doctor, se spune, e ca și un confesor, și ar fi deci o prostie să se ascundă de el, în timp ce, pentru doctor, este o datorie să-și cunoască pacientul. „Aşa vor deurge lucrurile, oare?“ se întrebă în gând eroul nostru, coborând din cupeu la intrarea unei case cu patru etaje de pe Liteinaia, în dreptul căreia își oprise trăsura. „Oare e bine ce fac? N-o să par nepoliticos? E potrivit momentul? Si, adică, de ce nu?“ continua el să-și frâmânte creierul, urcând scara cu răsuflarea tăiată

și căutând să-și stăpânească bătăile inimii, care luase obiceul de a se agita la toate scările străine. „Și, adică, de ce nu? Îi spun ce am, și nu-i nimic condemnabil în asta... Ar fi o prostie să mă ascund. Uite aşa, îmi iau aerul că eu, mă rog... nimic, că eu... adică, numai aşa, numai în treacăt... Și o să priceapă omul că aşa este.“

Chibzuind astfel, domnul Goliadkin urcă până la etajul doi și se opri în dreptul apartamentului cinci, pe ușa căruia era bătută o frumoasă placă de alamă cu următoarea inscripție:

*Krestian Ivanovici Rutenspitz
Doctor în Medicină și Chirurgie*

Oprindu-se, eroul nostru se grăbi să-și impună o fizionomie de rigoare, degajată, fără a fi însă lipsită de oarecare amabilitate, și se pregăti să tragă de șnurul clopoțelului. În timp ce se pregătea să tragă de șnurul clopoțelului, îi veni subit și foarte oportun gândul dacă n-ar fi cumva mai bine să treacă mâine, deoarece nu-l zorea nimic și nimeni să facă această vizită neapărat astăzi. Auzind însă chiar atunci pași pe scară, domnul Goliadkin schimbă pe loc noua lui hotărâre și, cu aerul cel mai decis, sună la ușa lui Krestian Ivanovici.

CAPITOLUL II

Krestian Ivanovici Rutenspitz, doctor în medicină și chirurgie, un bărbat corpulent, deși destul de înaintat în vîrstă, înzestrat cu niște sprâncene stufoase și favoriți groși, cu un început de cărunțeală în păr și cu niște ochi sclipitori, ageri și expresivi, a căror privire pătrunzătoare era suficientă, probabil, ea singură, ca să alunge toate bolile, împodobit și cu o decorație impunătoare, ședea în dimineața aceea în cabinetul său, într-un fotoliu comod, sorbea din cafeaua preparată și servită personal de soția sa, fuma o țigară de foi și scria rețete pacientilor pe care îi consulta. După ce prescrise cuvenitul flaconăș de mixtură unui bătrânel suferind de hemoroizi și îl conduse pe acest bătrânel suferind prin ușa laterală, Krestian Ivanovici se așeză în fotoliul său, în așteptarea pacientului următor. Intră domnul Goliadkin.

Krestian Ivanovici nu se aștepta, desigur, și nici nu dorea, probabil, să-l vadă apărând pe domnul Goliadkin, deoarece pără cam surprins, și fața lui, fără să vrea, luă o expresie ciudată, s-ar putea spune chiar nemulțumită. Și deoarece, la rândul său, domnul